

โครงสร้างพยางค์คำซ้อนภาษาไทยกลาง-ล้านนา

Structures of Synonymous Compounds in Central Thai and Lanna Thai

รัชตพล ชัยเกียรติธรรม*

บทคัดย่อ

ภาษาไทยกลางใช้ลักษณะโครงสร้างพยางค์คำซ้อนหลากหลายกว่าภาษาล้านนา ซึ่งภาษาล้านนาไม่ปรากฏการใช้คำซ้อน แต่ใช้เป็นคำมูลพยางค์เดียวที่เป็นคำซ้อนอีกคำของภาษาไทยกลาง และถึงแม้ว่าภาษาล้านนาใช้ลักษณะโครงสร้างพยางค์คำซ้อนน้อยกว่าภาษาไทยกลาง แต่กลับให้ความหมายของคำได้กว้างกว่าภาษาไทยกลาง

ABSTRACT

The Thai Language (Central Thai) has more varieties of synonymous compound structures than those of Lanna Thai, in which no evidence of existing synonymous compounds has been found. However, findings reveal single-syllable Lanna words used as part of Central Thai synonymous compounds. Even though the structures of Thai Lanna synonymous compounds make use of fewer syllables than those of Central Thai, Lanna words seem to give broader meanings than Central Thai words in terms of semantics.

“คำซ้อน” เป็นวิธีการสร้างคำชนิดหนึ่งในภาษาไทย ที่เกิดจากการนำคำมูลตั้งแต่สองคำขึ้นไปมาซ้อนกัน โดยมีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน เมื่อซ้อนกันแล้วความหมายไม่เปลี่ยนแปลง หรืออาจจะเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่ก็ไม่ผิดไปจากความหมายเดิมนัก ดังที่ กำชัย ทองหล่อ (2552 : 195) กล่าวถึง “คำซ้อน” ว่าเป็นคำประสมที่เกิดจากคำมูลซึ่งมีรูปและเสียงต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนกัน เมื่อประสมกันแล้ว ความหมายไม่เปลี่ยนแปลง คือคงมี

ความหมายเท่ากับคำเดิมที่ยังไม่ได้ประสมกัน เช่น คัดเลือก อ่อนวอน ว่ากล่าว พุดจา ถ้อยคำ รวบรวม แค้นเคือง ฯลฯ และการที่เอาคำซึ่งมีความหมายเหมือนกันมาประสมกัน ก็เพื่อให้คำหนึ่งเป็นคำไขความของอีกคำหนึ่ง หรือเพื่อกำหนดความหมายของอีกคำหนึ่งให้อยู่ในกรอบจำกัด เช่น แก่นสาร คชสาร, ถิ่นฐาน หลักฐาน, หวันเกรง หวันไหว, ผีสาง เสือสาง เป็นต้น

คำซ้อนจึงเป็นการประสมคำแบบหนึ่งที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาคู่กันโดยมีจุดมุ่ง

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

หมายเพื่อเน้นความให้ชัดเจนขึ้น เช่น ใหม่เอี่ยม ละเอียดล่อ และเพื่อทำให้เกิดความหมายใหม่ ในเชิงอุปมาอุปไมย เช่น ตัดสิน เบิกบาน เกี่ยวข้อง โดยคำซ้อนที่ปรากฏสามารถซ้อนคำไทยด้วยกันและคำต่างประเทศ ตามที่ สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ (2544 : 123-124) ได้แบ่งลักษณะ การใช้คำซ้อนภาษาต่าง ๆ ดังนี้

1. ใช้คำไทยเดิมคู่กับคำไทยปัจจุบัน เช่น ว่องไว ผิดเคือง เบี้ยหอย แดกฉาน อ้วนพี อ้อฉาว

2. ใช้คำภาษาถิ่นคู่กับคำไทยกลาง เช่น เข็ดหลาบ (หลาบ เป็นคำที่ใช้อยู่ในภาคใต้ แปลว่า เข็ด) อดทน (อด เป็นคำที่ใช้อยู่ในภาคเหนือ แปลว่า ทน) แปรเปื้อน (แปร เป็นคำที่ใช้ อยู่ในภาคอีสาน แปลว่า ติด) เสียหลาย (หลาย ใช้ในภาษาไทยอาหม) เดียวตาย (ตาย ใช้ใน ภาษาถิ่นต่าง ๆ)

3. ใช้ คำไทยคู่ กับคำภาษาต่าง ประเทศ เช่น ฉับไว (ฉับ เป็นคำภาษาเขมรแปล ว่า ไว) คงกระพัน (กระพัน เป็นคำภาษามลายู แปลว่า คง, ทน) สร้างสรรค์ (สรรค์ เป็นคำภาษา สันสกฤตแปลว่า สร้าง) ติดแจ (แจ เป็นคำภาษา จีนแปลว่า ติดไปโดยเร็ว)

4. ใช้คำภาษาต่างประเทศกับภาษา ต่างประเทศ เช่น เลอเลิศ (เขมร) ขมิขมัน (เขมร - ตะเลง) อิทธิฤทธิ์ (บาลี - สันสกฤต)

5. ใช้คำไทยปัจจุบันด้วยกันเข้าคู่กัน เช่น ซัดทอด ทักท้วง โต้แย้ง คับแคบ ยินย้น ขาดแคลน หลอกลวง ซัดแย้ง ฯลฯ

เห็นได้ว่าภาษาไทยมีลักษณะการใช้คำ ซ้อนกับภาษาต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย ทั้งการ ซ้อนคำภาษาไทยด้วยกัน การซ้อนคำภาษาไทย

กับภาษาถิ่น หรือภาษาต่างประเทศ ทำให้คำ ซ้อนที่เป็นวิธีการสร้างคำอย่างหนึ่งของภาษา ไทย มีจำนวนคำศัพท์เพิ่มมากขึ้น โดยอาจจะมีความหมายเหมือนเดิม หรือใกล้เคียง ดังที่ เรื่อง เดช ปันเขื่อนชติย (2552 : 184) กล่าวว่า ความหมายใหม่ในการประสมซ้อนเรียกว่า ความหมายรวม ซึ่งไม่อยู่ที่คำนำหน้าหรือคำหลัง หรือ ความหมายอาจจะอยู่ที่คำแรกหรือคำหลังก็ได้

คำซ้อนที่ใช้ภาษาไทยกลางกับภาษาถิ่น ความหมายหลักของคำซ้อนนั้นอยู่ที่คำภาษา ไทยกลาง แต่คำภาษาถิ่นส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้เป็น คำซ้อนเช่นเดียวกับภาษาไทยกลาง หากแต่เลือก คำซ้อนอีกคำหนึ่ง ที่ภาษาไทยกลางไม่ค่อยได้ใช้ เป็นคำมูลพยางค์เดียว แต่ภาษาถิ่นนำมาใช้เป็น คำมูลพยางค์เดียว เช่น เข็ดหลาบ อดทน แปร เปื้อน ข้างต้น

อย่างไรก็ตาม จากลักษณะการใช้คำ ซ้อนภาษาไทยกับภาษาถิ่นตามหัวข้อที่ 2 คำ ภาษาถิ่นคู่กับคำไทยกลางดังกล่าว เมื่อพิจารณา ลักษณะโครงสร้างพยางค์ของคำซ้อน เรื่องเดช ปันเขื่อนชติย (2552 : 184) ให้ความเห็นว่า คำ ประสมซ้อนบางคำ คำหลักเป็นภาษาไทยกลาง คำหลังอาจเป็นภาษาถิ่นใดก็ได้

นอกจากนี้ภาษาถิ่นในภาษาไทยไม่ได้ ใช้คำซ้อนที่มีลักษณะหลากหลายเช่นเดียวกับ ภาษาไทยกลางข้างต้น เช่นเดียวกับภาษาล้าน นาก็ไม่ได้ใช้เป็นคำซ้อนกับภาษาล้านนาด้วยกัน หรือใช้เป็นคำซ้อนกับภาษาต่างประเทศอื่น ทว่า ใช้เพียงคำมูลพยางค์เดียวพยางค์หนึ่งของคำซ้อน ภาษาไทยกลาง ที่ภาษาไทยกลางไม่นิยมใช้เป็น คำมูลหนึ่งพยางค์ หรือถ้าใช้คำมูลหนึ่งพยางค์ นั้นก็ใช้เป็นคำซ้อน เช่น “เสื่อสาด” ภาษาไทย

กลางใช้ว่า “เสื่อ” หรือ “เสื่อสาด” ก็ได้ แต่ไม่ค่อยใช้คำว่า “สาด” ขณะที่ภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “สาด” เท่านั้น

ดังนั้น การใช้คำซ้อนภาษาไทยกลางกับภาษาล้านนา แม้ว่าจะมีความหมายเดียวกัน แต่มีลักษณะการใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนที่แตกต่างกัน โดยศึกษาความหมายของคำในภาษาไทยกลางตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556) ส่วนภาษาล้านนาศึกษาจากพจนานุกรมสถาบันภาษาศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (2550) และพจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง (2547) แบ่งลักษณะโครงสร้างพยางค์คำซ้อนได้ดังนี้

1. โครงสร้างพยางค์คำซ้อน AB เป็นโครงสร้างพยางค์คำซ้อน 2 คำ ซึ่งภาษาไทยกลางใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนคำใดคำหนึ่งหรือใช้ทั้งสองคำ รวมถึงใช้เป็นคำซ้อน ขณะที่ภาษาล้านนาใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนเพียงคำหนึ่งที่แตกต่างจากภาษาไทยกลางเมื่อใช้คำซ้อนเป็นคำมูลพยางค์เดียว และไม่ได้ใช้เป็นคำซ้อนแบบภาษาไทยกลาง ตามลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1.1 โครงสร้างพยางค์คำซ้อนแบบ A คือ ภาษาล้านนาใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนคำแรกของโครงสร้างพยางค์คำซ้อนภาษาไทยกลาง ขณะที่ภาษาไทยกลางนิยมใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนได้หลากหลายรูปแบบ แยกได้ดังนี้

1.1.1 ภาษาไทยกลาง A และ B, ภาษาล้านนา A

“ขบกัด”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “ขบ” หมายถึง

ถึง ก. เอาฟันเน้นเพื่อให้แตก, เอาฟันเน้นกัน (2556 : 168) “กัด” หมายถึง ก. เอาฟันกัดไว้โดยแรง เพื่อไม่สิ่งที่กัดไว้หลุดไป (2556 : 104) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “ขบ” หมายถึง ก. กัด ขบกัด เอาฟันเน้นเพื่อให้แตกหรือขาด (2550 : 33)

“พ้อนรำ”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “พ้อน” หมายถึง ก. รำของทางภาคเหนือและภาคอีสาน, กราย (2556 : 857) “รำ” หมายถึง น. การแสดงที่มีการเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น แขน ขา ลำตัว นิ้ว มือ และเท้า ไปตามลีลาดนตรี ใช้ผู้แสดงตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป มีลีลาและแบบท่ารำที่สวยงาม (2556 : 1001) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “พ้อน” หมายถึง ก. รำ (2550 : 367)

“เสาะหา”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “เสาะ” หมายถึง ก. ค้น สืบ แสวง (2546 : 1219) “หา” หมายถึง ก. มุ่ง พบ (2556 : 1330) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “เสาะ” (เสาะ) หมายถึง ก. แสวงหา หา (2550 : 150)

1.1.2 ภาษาไทยกลาง A B และ AB, ภาษาล้านนา A

“เจ็บไข้” “เจ็บป่วย”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “เจ็บ” หมายถึง ก. ป่วยไข้, รู้สึกทางกายเมื่อถูกทุบตีหรือเป็นแผลเป็นต้น (2556 : 333) “ไข้” หมายถึง น. ความเจ็บป่วย (2556 : 220) “ป่วย” หมายถึง ก. รู้สึกไม่สบายเพราะโรคหรือความไข้หรือเหตุอื่นที่ทำให้รู้สึกเช่นนั้น (2556 : 726) ทั้ง “เจ็บไข้” และ “เจ็บป่วย” ต่างหมายถึง ก. ไม่สบายเพราะโรคหรือความไข้ หรือเหตุอื่นที่

ทำให้รู้สึกเช่นนั้น (2546 : 321) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “เจ็บ” หมายถึง ก. เจ็บป่วย ใช้รู้สึกทางกายเมื่อถูกทุบหรือเป็นแผล (2550 : 120)

“ชื่อตรง”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “ชื่อ” หมายถึง ว. ตรงไม่มีเล่ห์เหลี่ยม ไม่คดโกง (2556 : 402) “ตรง” หมายถึง ว. ไม่คดโค้ง ไม่งอ ไม่เอียง ชื่อ ไม่โกง (2556 : 456) “ชื่อตรง” หมายถึง ก. ประพฤติตนไม่เอนเอียง (2556 : 402) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “ชื่อ” หมายถึง ว. ตรง ไม่คด ชื่อสัตย์ (2550 : 148)

“แท้จริง”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “แท้” หมายถึง ว. ล้วน ๆ ไม่มีอะไรเจือปน ไม่ปลอม ไม่เทียม (2556 : 86) “จริง” หมายถึง ว. แน่ แท้ ไม่ปลอม เป็นอย่างนั้นแน่แท้ ไม่กลับเป็นอย่างอื่น ไม่เท็จ ไม่โกหก ไม่หลอกลวง เป็นไปตามนั้น (2556 : 303) “แท้จริง” ว. จริงแน่นอน (2556 : 586) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “แท้” (แต่) หมายถึง ว. จริง ล้วน ๆ ไม่มีอะไรเจือปน (2550 : 228)

“อดทน”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “อด” หมายถึง ก. กลั้น งดเว้น ไม่ได้ ไม่สมหวัง ไม่มีอะไรกิน ว. ทน (2556 : 1365) “ทน” หมายถึง ก. อดกลั้น ได้ ทานอยู่ได้ ไม่แตกหักหรือบอบสลายง่าย ว. แข็งแรง มั่นคง อึด (2556 : 539) “อดทน” หมายถึง ก. บึกบึน ยอมรับสภาพความยากลำบาก (2556 : 1365) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “อด” หมายถึง ก. อดทน อดกลั้น งดเว้น มีความทนทาน (2550 : 604)

1.2 โครงสร้างพยางค์คำซ้อนแบบ B คือภาษาล้านนาใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนคำหลังของโครงสร้างพยางค์คำซ้อนภาษาไทยกลาง ขณะที่ภาษาไทยกลางนิยมใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนได้หลากหลายรูปแบบ แยกได้ดังนี้

1.2.1 ภาษาไทยกลาง A และ B, ภาษาล้านนา B

“ก้าวย่าง”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “ก้าว” หมายถึง ก. ยกเท้าเคลื่อนไปวางข้างหน้าหรือข้างหลัง ยกเท้าเคลื่อนไปวางข้างหน้าหรือข้างหลังแล้วยกอีกเท้าหนึ่งตาม น. ระยะทางช่วยกเท้าเคลื่อนไปวางข้างหน้าหรือข้างหลังแล้วยกอีกเท้าหนึ่งตาม (2556 : 120) “ย่าง” หมายถึง ก. ยกเท้าก้าวไป เดิน อย่างตื่น หรืออย่างเท้า (2556 : 948) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “ย่าง” หมายถึง ก. ยกเท้าก้าวไป เดิน น. ระยะของการก้าว (2550 : 410)

“แก่เฒ่า”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “แก่” หมายถึง ว. มีอายุมาก อยู่ในวัยชรา (2556 : 151) “เฒ่า” หมายถึง ว. แก่ อายุมาก ถ้า ก็ใช้ (2556 : 481) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “เฒ่า” (เฒ่า) หมายถึง ว. อายุมาก (2547 : 243)

“ปวดเมื่อย”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “ปวด” หมายถึง ก. รู้สึกเจ็บต่อเนื้ออยู่ในร่างกาย (2556 : 726) “เมื่อย” หมายถึง ก. อาการเพลียของกล้ามเนื้อเมื่อทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซ้ำ ๆ อยู่เป็นเวลานาน (2556 : 921) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “เมื่อย” หมายถึง ก. เมื่อยเป็นไข้

ปวดเมื่อย (2550 : 393)

“ผาดเฟื่อน”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “ผาด” หมายถึง ว. รสชนิดหนึ่งอย่างรสหมากดิบทำให้ ผิดคอ กลิ่นไม่ลง น้ำลายแห้ง (2556 : 797) “เฟื่อน” หมายถึง ว. รสที่จัดผาดและขึ้นอย่าง รสดีเกลือ (2556 : 799) ส่วนภาษาล้านนาใช้ เพียงคำว่า “เฟื่อน” หมายถึง น. รสที่จางผาด และขึ้นอย่างรสดีเกลือ (2550 : 340)

“หยุดยั้ง”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “หยุด” หมายถึง ก. ชะงัก อยู่หนึ่ง อยู่กับที่ พัก ไม่กระทำ ต่อ (2556 : 1309) “ยั้ง” หมายถึง ก. หยุด หยุด พักชั่วคราว ชะงักชั่วคราว เป็นต้น (2556 : 944) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “ยั้ง” (ยั้ง) หมายถึง ก. พักหยุด เลิกเป็นการชั่วคราว (2550 : 408)

“เหม็นสาบ”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “เหม็น” หมายถึง ก. ได้รับกลิ่นไม่ดี ว. มีกลิ่นไม่ดี ตรงข้ามกับหอม (2556 : 1346) “สาบ” หมายถึง น. กลิ่นเหม็นชนิดหนึ่ง เช่น กลิ่นเสื้อผ้า ที่ใช้แล้วแต่ไม่ได้ซัก กลิ่นตัวที่มีประจำอยู่กับสัตว์ บางชนิด เช่น สาบเสือ สาบแพะ กลิ่นอื่น ๆ ที่ คล้ายคลึงลักษณะเช่นนั้น (2556 : 1215) ส่วน ภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “สาบ” หมายถึง ก. ดมกลิ่น ได้กลิ่น มีกลิ่น น. กลิ่นเหม็นชนิดหนึ่ง เช่น กลิ่นเสื้อผ้าที่ใช้แล้วแต่ไม่ได้ซัก กลิ่นของ สัตว์ เช่น แพะ (2550 : 1285)

1.2.2 ภาษาไทยกลาง A B และ AB, ภาษาล้านนา B

“เกลียดชัง”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “เกลียด” หมายถึง ก. ชัง รังเกียจมาก ไม่ชอบจนรู้สึกไม่ อยากรพบอยากเห็นหน้าอีกเป็นต้น บางที่ใช้คู่กับ คำ ชัง ว่า เกลียดชัง (2556 : 145) “ชัง” ก. เกลียด ไม่ชอบ ไม่รัก (2556 : 369) ส่วนภาษา ล้านนาใช้เพียงคำว่า “ชัง” (จัง) หมายถึง เกลียด ชัง ไม่ชอบ ไม่รัก (2550 : 131)

“เข็ดหลาบ”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “เข็ด” หมายถึง ก. กลัวจนไม่กล้าทำเช่นนั้นอีก เพราะ เคยได้รับผลร้ายมาแล้ว หลาบจำไม่กล้าสู้ (2556 : 204) “หลาบ” หมายถึง ก. เข็ด ขยาดกลัว มัก ใช้เข้าคู่กับคำ เข็ด เป็น เข็ดหลาบ (2556 : 1315) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “หลาบ” หมายถึง ก. หลาบ เข็ด ขยาดกลัว (2550 : 564)

“โง่งง่า”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “โง่” หมายถึง ว. เวลา ไม่ฉลาด ไม่รู้ (2556 : 296) “ง่า” หมายถึง ว. โง่ มักใช้พูดเข้าคู่กับคำ โง่ เป็น โง่งง่า (2556 : 292) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “ง่าว” หมายถึง ว. โง่ (2550 : 100)

“จืดจาง”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “จืด” หมายถึง ว. มีรสไม่เค็มไม่เปรี้ยว เป็นต้น ไม่เข้มข้น ไม่ผาด ไม่ฉุน ไม่สนุก ไม่ครื้นเครง หมด (2556 : 327) “จาง” (จ่าง) หมายถึง ว. น้อยไป ลดไป ไม่เข้มข้น (โดยมากใช้แก่สี รส กลิ่น) (2556 : 315) “จืดจาง” หมายถึง ก. คลายลง เหมินห่าง (2556 : 327) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “จาง”

(จ่าง) หมายถึง ว. จืด ไม่สนุก ไม่เพราะ กร้อย (2550 : 113)

“แจ่มแจ้ง”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “แจ่ม” หมายถึง ว. กระจ่าง ไม่มีัวหมอง “แจ้ง” หมายถึง ว. กระจ่าง สว่าง ชัด “แจ่มแจ้ง” หมายถึง ว. กระจ่างชัด, แจ่มกระจ่าง (2556 : 340) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “แจ้ง” หมายถึง ว. กระจ่าง สว่าง มีแสงสว่าง (2550 : 1285)

“พบปะ”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “พบ” หมายถึง ก. เห็น ปะ ประสบ เจอะ เจอ (2556 : 805) “ปะ” หมายถึง ก. มาเจอกัน มาเผชิญหน้ากัน (2556 : 729) “พบปะ” หมายถึง ก. พบด้วยความสนิทสนมคุ้นเคย (2556 : 809) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “ปะ” หมายถึง ก. พบ มาพบกัน มาเผชิญหน้ากัน (2550 : 283)

“เล็กน้อย”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “เล็ก” หมายถึง ว. มีขนาดย่อมกว่าเมื่อเทียบกับ มีขนาดไม่ใหญ่โต ไม่สำคัญ สำคัญน้อยกว่า (2556 : 1076) “น้อย” หมายถึง ว. ตรงข้ามกับมาก ไม่มาก ตรงข้ามกับใหญ่ ไม่ใหญ่ ที่ไม่สำคัญ (2556 : 612) “เล็กน้อย” หมายถึง ว. นิดหน่อย ไม่สำคัญ (2556 : 1076) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “น้อย” หมายถึง ว. เล็ก ร่อง ไม่เท่า (2550 : 238) “หน้อย” ว. ไม่มาก ไม่ใหญ่ ไม่บริบูรณ์ โดยปริยายหมายถึงไม่สำคัญ (2550 : 540)

“สวยงาม”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “สวย”

หมายถึง ว. งามน่าพึงพอใจ มักใช้เข้าคู่กับ คำ งาม เป็น สวยงาม (2556 : 1184) “งาม” หมายถึง ว. ลักษณะที่เห็นแล้วชวนให้ชื่นชมหรือพึงใจ เป็นต้น (2556 : 290) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “งาม” หมายถึง ว. สวย (2550 : 100)

“เสื่อสาด”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “เสื่อ” หมายถึง น. สาด เครื่องสานชนิดหนึ่งสำหรับปูนั่งและนอน (2556 : 1267) “สาด” หมายถึง น. เสื่อ มักใช้ประกอบคำหลัง เสื่อ เป็น เสื่อสาด (2556 : 1213) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “สาด” หมายถึง เสื่อ (2550 : 513)

1.3 โครงสร้างพยางค์คำซ้อนแบบ A หรือ B คือภาษาล้านนาใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนคำแรกหรือคำที่สองของโครงสร้างพยางค์คำซ้อนภาษาไทยกลาง โดยมีโครงสร้างพยางค์คือ ภาษาไทยกลาง A B AB และ BA, ภาษาล้านนา A หรือ B

“หม่นหมอง” “หมองหม่น”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “หม่น” หมายถึง ว. มีลักษณะมืด ๆ หรือคล้ำ ๆ (ใช้แก่สี) (2556 : 1295) “หมอง” หมายถึง ว. ขุ่น มัว ไม่ส่องใส ไม่แจ่มใส (2556 : 1297) “หม่นหมอง” หมายถึง ว. ไม่ส่องใส ไม่สบายใจ ไม่เบิกบาน หมองหม่น ก็ว่า (2556 : 1295) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “หม่น” หมายถึง ว. สีเทา ๆ สีมัว ๆ หมอง ไม่สดใส (2550 : 546)

1.4 โครงสร้างพยางค์คำซ้อนแบบ A และ B คือภาษาล้านนาใช้ทั้งโครงสร้างพยางค์คำซ้อนคำแรก และคำที่สองของโครงสร้างพยางค์คำซ้อนภาษาไทยกลาง ขณะที่ภาษาไทย

กลางนิยมใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนได้หลากหลายรูปแบบ แยกได้ดังนี้

1.4.1 ภาษาไทยกลาง A และ B, ภาษาล้านนา A และ B

“พัดวี”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “พัด” หมายถึง น. เครื่องโบกหรือกระพือลม ก. ปัดไป โบก กระพือ (2556 : 827) “วี” หมายถึง ก. พัด โบก (2556 : 1127) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “วี” หมายถึง น. พัด เครื่องโบกหรือกระพือลม ก. พัดโบก (2550 : 481) และหากใช้คำว่า “พัด” (ปัด) มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “วี” แต่มีความหมายกว้างออกคือ ก. ปัดไป พาด ตัด ฟัน กิน เช่น อ้ายพัด (ปัด) แกงหน่อตั้งวัน (ฟันทันข้าวแกงหน่อไม้ทุกวัน) (2550 : 353)

1.4.2 ภาษาไทยกลาง A B และ AB, ภาษาล้านนา A และ B

“บ้านเรือน”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “บ้าน” หมายถึง น. ที่อยู่ สิ่งปลูกสร้างสำหรับเป็นที่อยู่อาศัย (2556 : 618) “เรือน” หมายถึง น. สิ่งปลูกสร้างที่ยกพื้นและกันฝน มีหลังคาคลุมสำหรับเป็นที่อยู่อาศัย (2556 : 1021) “บ้านเรือน” หมายถึง น. บ้านที่อยู่อาศัย (2556 : 668) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “บ้าน” หมายถึง น. ที่อยู่บริเวณที่เรือนตั้งอยู่ สิ่งปลูกสร้างสำหรับเป็นที่อยู่อาศัย หมู่บ้าน ถิ่นที่มนุษย์อยู่ ว. ที่อยู่ตามบ้าน (2550 : 269) “เรือน” (เฮือน) หมายถึง สิ่งปลูกสร้างสำหรับที่อยู่อาศัย ส่วนที่ใช้บรรทุกของบนเกวียน เช่น เรือนล้อ (2550 : 435)

“เรียกร้อง”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “เรียก”

หมายถึง ก. เปล่งเสียงเพื่อให้มาหรือไปเป็นต้น (2556 : 1014) “ร้อง” หมายถึง ก. เปล่งเสียงดัง (2556 : 974) “เรียกร้อง” หมายถึง ก. ร้องขอ แคมบังคับให้ทำหรือให้งดการกระทำ (2556 : 1014) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “ร้อง” (ฮ้อง) หมายถึง ก. เรียก เรียกว่า เปล่งเสียงดัง น. ช่วงระยะเวลาที่ตะโกนถึงกันได้ (2550 : 422) ในขณะที่คำว่า “เรียก” (เฮียก) หมายถึง ก. เรียก ซึ่งมักใช้ในการกระทำที่ศักดิ์สิทธิ์อย่างเรียกขวัญ (2550 : 433)

1.4.3 ภาษาไทยกลาง A B AB และ BA, ภาษาล้านนา A และ / หรือ B

“แม่มัว” “มัวเมา”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “เมา” หมายถึง ก. อาการที่มึนจนล้มตัวขาดสติเพราะฤทธิ์เหล้าหรือฤทธิ์ยาเป็นต้น มีอาการวิงเวียน คลื่นเหียนอาเจียนเพราะโดยสารเรือ รถ เครื่องบิน เป็นต้น ลุ่มหลงจนล้มตัวเพราะมึนคมีอำนาจ (2556 : 920) “มัว” หมายถึง ว. อาการที่ติดพัน อยู่ละไปไม่ได้ เช่น มัวพูด มัวคิด มัวแต่ (2556 : 899) “มัวเมา” หมายถึง ว. หลงละเลิง แม่มัว กี่ว่า (2556 : 900) “แม่มัว” หมายถึง ว. หลงละเลิง มัวเมา กี่ว่า (2556 : 920) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “เมา” หมายถึง ก. ลุ่มหลง หมกมุ่น อาการพันเพือนเพราะฤทธิ์เหล้าหรือฤทธิ์ยา เช่น เมาเหล้า ว. คำกำกับหน้าคำกริยา ไตแปลว่าพะวงในกริยานั้น ๆ เช่น เมาฮู้ (มัวพูด) (2550 : 391) คำว่า “เมา” หากใช้เป็นคำกริยา ทั้งภาษาไทยกลางและภาษาล้านนามีความหมายเดียว แต่หากใช้คำว่า “มัว” ที่หมายถึง อาการที่ติดพันอยู่ละไปไม่ได้ เช่น ภาษาไทยกลางใช้ว่า “มัวพูด” “มัวคิด” ภาษาล้านนาใช้

ว่า “เม้า” (มัวพูด) “เม้ากิด” (มัวคิด) ดังกล่าว

2. โครงสร้างพยางค์คำซ้อน ABC

เป็นโครงสร้างพยางค์คำซ้อน 3 คำ แบ่งเป็น

2.1 ภาษาไทยกลาง A B C และ ABC, ภาษาล้านนา B

ภาษาไทยกลางใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนทุกคำ รวมถึงใช้เป็นคำซ้อนทั้ง 3 คำ ขณะที่ภาษาล้านนาใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนเพียงหนึ่งคำที่แตกต่างจากภาษาไทยกลาง และไม่ได้ใช้เป็นคำซ้อนแบบภาษาไทยกลางทั้ง 3 คำ ดังนี้

“ขยันหมั่นเพียร”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “ขยัน” หมายถึง ก. ทำการทำงานอย่างแข็งขันไม่ปล่อยปละละเลย ทำหรือประประพฤติเป็นปรกติสม่ำเสมอ ไม่เกียจคร้าน แข็งแรง เข้าที่ (2556 : 172) “หมั่น” หมายถึง ว. ขยัน ทำหรือประพฤติบ่อย ๆ อย่างปรกติสม่ำเสมอ (2556 : 1299) “เพียร” หมายถึง น. ความบากบั่น ความกล้าแข็ง ก. พยายามจนกว่าจะสำเร็จ บากบั่น (2556 : 849) ส่วนภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “หมั่น” หมายถึง ก. ขยัน อุตสาหะ ไม่อยู่นิ่ง ว. บ่อย ๆ เช่น หมั่นมาแอ่วนอ (มาเที่ยวบ่อย ๆ นะ) (2550 : 550)

2.2 ภาษาไทยกลาง A B C และ ABC, ภาษาล้านนา A B C และ AB

ภาษาไทยกลางใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนทุกคำ รวมถึงใช้เป็นคำซ้อนทั้ง 3 คำ ขณะที่ภาษาล้านนาใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนเพียงหนึ่งคำเช่นเดียวกับภาษาไทยกลาง คือ A B C แต่มีความหมายแตกต่างกันเล็กน้อย และภาษาล้านนาไม่ได้ใช้เป็นคำซ้อนแบบภาษาไทยกลางทั้ง 3 คำ ทว่าใช้คำซ้อนแบบ AB ดังนี้

“ครูบาอาจารย์”

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “ครู” หมายถึง น. ผู้สั่งสอนศิษย์ ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ (2556 : 234) “บา” หมายถึง น. ครู อาจารย์ ชายหนุ่ม (2556 : 666) “อาจารย์” หมายถึง น. ผู้สั่งสอนวิชาความรู้ คำที่ใช้เรียกนำหน้าชื่อบุคคลเพื่อแสดงความยกย่องว่ามีความรู้ในทางใดทางหนึ่ง (2556 : 1402) ส่วนภาษาล้านนาใช้คำว่า “ครู” (ครู) หมายถึง น. ผู้สั่งสอนศิษย์ “(2550 : 75) บา” หมายถึง น. ครู อาจารย์ อาจารย์ในทางธรรม (2550 : 264) “ครูบา” หมายถึง น. เจ้าอาวาส คำใช้เรียกพระภิกษุผู้ที่เป็นผู้เคารพนับถืออย่างยิ่ง (2550 : 75) “อาจารย์” หมายถึง น. ผู้สั่งสอนวิชาความรู้ มักหมายเอาผู้ที่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปแล้ว นอกจากนี้ “อาจารย์” ยังหมายถึง น. มรรคนายก ผู้ทำพิธีเกี่ยวกับศาสนาหรือพิธีที่เนื่องกับความศักดิ์สิทธิ์ โดยจะเป็นตัวกลางระหว่างผู้ต้องการทำพิธีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น ปู่อาจารย์ ปู่จารย์ก็ว่า (2547 : 884) แต่คนเหนือออกเสียงว่า “ปู่จ่าน”)

2.3 ภาษาไทยกลาง A C AB และ ABC, ภาษาล้านนา A B และ AB

ภาษาไทยกลางใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนบางคำ รวมถึงใช้เป็นคำซ้อน 2 คำ และ 3 คำ ขณะที่ภาษาล้านนาใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนเพียงหนึ่งคำในสองพยางค์แรกคือ คือ A และ B และใช้เป็นคำซ้อน 2 คำ เช่นเดียวกับภาษาไทย คือ AB แต่ไม่ใช่โครงสร้างพยางค์คำซ้อนเพียงหนึ่งคำในพยางค์สุดท้ายคือ C และไม่ได้ใช้เป็นโครงสร้างพยางค์คำซ้อน 3 คำ ABC เช่นเดียวกับภาษาไทยกลาง ดังนี้

“วัดวาอาราม”

“วัด” หมายถึง น. สถานที่ทางศาสนา โดยปรกติมีโบสถ์ วิหาร และที่อยู่ของสงฆ์หรือนักบวชเป็นต้น “วัดวา” “วัดวาอาราม” หมายถึง น. วัด สวนที่น้ำรินรมย์ (2556 : 1104) “อาราม” หมายถึง น. วัด (2556 : 1409) ส่วนภาษาล้านนาใช้คำว่า “วัด” หมายถึง วัดวา (2550 : 471) “วา” หมายถึง น. วัด มักอยู่ในฐานะคำสร้อย เช่น ไผ่วัดไผ่ คือ ไผ่วัดไปวา (2547 : 679) “วัดวา” หมายถึง น. วัด อาราม (2550 : 471)

คำว่า “วา” ภาษาถิ่นเหนือใช้เป็นคำกริยา แปลว่า วัด เช่น วาไม้ แปลว่า วัดไม้ ในเมื่อ “วา” หมายถึง วัด จึงอาจสันนิษฐานได้ว่าเรานำคำว่า “วา” ที่เป็นกริยามาซ้อนกับ “วัด” ที่เป็นกริยา และด้วยเหตุที่ “วัด” เป็นกริยา พ้องเสียงกับ “วัด” ที่เป็นคำนาม เราจึงใช้คำซ้อนเป็น “วัดวา” เป็นนามด้วย (นวรรธน พันธุมธา, 2549 : 476) นอกจากนี้ ภาษาไทยภาคกลาง ยังใช้คำว่า “วัดวา” ก็หมายถึง น. วัด และ “ไปวัดไปวาได้” เป็นสำนวนหมายถึง ว. มีรูปปร่างหน้าตาดีพอที่จะอวดเขาได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 768) และหมายถึง ก. พอ เท่า ๆ กัน พอเสมอกัน ไม่ได้ไม่เสีย เป็นภาษาการพนัน เช่น เจ้ามือปอก เราก็ปอก ตานี้เราวัดวากันนะ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2553 : 148)

3. โครงสร้างพยางค์คำซ้อน ABCD

เป็นโครงสร้างพยางค์คำซ้อน 4 คำ ซึ่งภาษาไทยกลางใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนทุกคำ รวมถึงใช้เป็นคำซ้อนทั้ง 4 คำ เช่นเดียวกับภาษาล้านนา คือคำว่า “ปู่ย่าตายาย” แต่หากใช้เป็นคำสรรพนามหรือคำนำชื่อนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับ

ความเป็นญาติทางสายเลือด ภาษาไทยกลางใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนแบบ C และ D แต่ภาษาล้านนาใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนแบบ A และ B ดังนี้

ภาษาไทยกลางใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนที่ 3 และ 4 ของคำซ้อนว่า “ปู่ย่าตายาย” คือ “ตา” หมายถึง น. พ่อของแม่ ผู้ของยายชายที่เป็นญาติชั้นเดียวกับพ่อของแม่หรือที่อายุรุ่นคราวเดียวกับตา คำเรียกชายสูงอายุที่ตนไม่เคารพนับถือ เช่น ตาเถร ตาแก่ หรือเรียกชายรุ่นราวคราวเดียวกันอย่างเป็นกันเอง เช่น ตาเกิน ตาโย่ง หรือเด็กชายที่ตนเอ็นดูรักใคร่ เช่น ตาหนู (2556 : 489) “ยาย” หมายถึง น. แม่ของแม่ เมียของตา หญิงที่เป็นญาติชั้นเดียวกับแม่ของแม่หรือที่อายุรุ่นคราวเดียวกับยาย คำเรียกหญิงสูงอายุอย่างไม่เคารพนับถือ เช่น ยายป้า ยายแก่ ยายคุณหญิง หรือเรียกหญิงรุ่นราวคราวเดียวกันอย่างเป็นกันเอง เช่น ยายปุก ยายกุ่ม หรือเด็กชายที่ตนเอ็นดูรักใคร่ เช่น ยายหนู (2556 : 950)

ส่วนภาษาล้านนาใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนที่ 1 และ 2 ของคำซ้อนว่า “ปู่ย่าตายาย” คือ “ปู่” น. คำสรรพนามและคำนำหน้านาม ใช้เรียกชายสูงอายุ ภายหลังมักมีความหมายเชิงไม่เคารพ (2547 : 442) “ย่า” น. คำนำหน้าชื่อสตรีสูงอายุในเชิงไม่ให้เกียรติ (2550 : 409)

จากโครงสร้างพยางค์คำซ้อนภาษาไทยกลางและภาษาล้านนาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าโครงสร้างพยางค์คำซ้อนสองคำแบบ AB ปรากฏมากที่สุด ซึ่งภาษาไทยกลางใช้คำซ้อนได้หลากหลายและใช้ได้เกือบทุกคำที่ปรากฏเป็นโครงสร้างพยางค์คำซ้อนในรูปแบบต่าง ๆ ขณะที่ภาษาล้านนาส่วนใหญ่เลือกใช้เพียงคำเดียวที่

ภาษาไทยกลางไม่นิยมใช้คำซ้อนนั้นเป็นคำมูล พยางค์เดียว นอกจากส่วนใหญ่ใช้เป็นคำซ้อน ตัวอย่าง

ภาษาไทยกลางใช้ทั้งคำว่า “ฟ้อนรำ” และ “รำ” แต่ไม่ค่อยใช้คำว่า “ฟ้อน” คำเดียว แต่ภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “ฟ้อน” เท่านั้น

ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “เกลียด” มักใช้คู่กับคำ “ชัง” เป็น “เกลียดชัง” แต่ภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “ชัง” (จัง) เท่านั้น ฯลฯ

นอกจากนี้คำซ้อนบางคำเมื่อแยกเป็นคำมูลแล้ว ภาษาไทยกลางใช้ในความหมายไม่แตกต่างจากภาษาล้านนา แต่ภาษาล้านนาใช้ความหมายกว้างกว่าภาษาไทยกลาง ดังเช่น

“สวยงาม” ภาษาไทยกลาง ใช้ทั้ง “สวย” “งาม” และ “สวยงาม” แต่ภาษาล้านนาใช้เพียงคำว่า “งาม” ซึ่งมีความหมายเดียวกับภาษาไทยกลางทั้งสามคำดังกล่าว แต่หากภาษาล้านนาใช้คำว่า “สวย” กลายเป็นคำนามหรือลักษณนามที่หมายถึง กระจวยกรวย (2550 : 1496) เช่น สวยดอก หมายถึง กระจวยดอกไม้

“พัตวี” ภาษาไทยกลางใช้คำว่า “พัต” ส่วนคำว่า “วี” แม้ว่าปรากฏคำนี้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน แต่ผู้ใช้ภาษาไทยส่วนใหญ่ใช้เพียงคำว่า “พัต” เท่านั้น ส่วน “พัตวี” นิยมใช้ เป็นคำซ้อนว่า “ปรนนิบัติพัตวี” หมายถึง ก. เอาใจใส่อย่างดี ภาษาล้านนาก็ใช้คำว่า “วี” ที่หมายถึง พัต เป็นได้ทั้งคำนามและคำกริยาเช่นเดียวกับภาษาไทยกลาง แต่หากใช้คำว่า “พัต” (ปัด) นอกจากมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “วี” แล้ว ยังมีความหมายกว้างออกคือ ปัดไป พาด ตัด ฟัน กิน (2550 : 353)

“หนุ่มสาว” ภาษาไทยกลางหมายถึง น. ชายหนุ่มหญิงสาว แต่ภาษาล้านนาใช้ว่า “หนุ่ม” หมายถึง ว. ไม่แก่ อ่อนเยาว์ ยังไม่ครบตามเกณฑ์ (2550 : 546) ซึ่งใช้ได้ทั้งผู้ชาย ผู้หญิง รวมถึงบางสิ่งบางอย่าง เช่น น้ำพริกหนุ่ม คือ พริกที่ยังอ่อนมีสีเขียวมาทำเป็นน้ำพริก ซึ่งเป็นอาหารขึ้นชื่อของชาวล้านนา

ประเด็นความแตกต่างอีกประการหนึ่งได้แก่ นอกจากภาษาล้านนาใช้โครงสร้างพยางค์ คำซ้อนอีกคำของภาษาไทยกลางมาใช้แล้ว ด้านการออกเสียงคำซ้อนบางคำออกเสียงแตกต่างจากภาษาไทยกลาง ดังนี้

1. เสียงสระสั้นยาวต่างกัน ดังเช่นคำว่า “โง่งง่า” ภาษาไทยกลางใช้เสียงคำว่า “ง่า” เป็นสระเกินคือ สระเอา ซึ่งถือว่าเป็นเสียงสระสั้น แต่ภาษาล้านนาใช้สระเอา ซึ่งเป็นสระเสียงยาว ประสมด้วยตัวสะกดมาตราแม่ เกอว ว่า “ง่าว” ฉะนั้นคำว่า “ง่า” และ “ง่าว” แม้จะออกเสียงสระสั้นยาวต่างกัน แต่ก็มี ความหมายเดียวกัน และคำว่า “โง่งง่า” บางครั้งภาษาไทยกลางเต็มสร้อยคำเป็น “โง่งง่าเต่าตุน” ซึ่งมีความหมายไม่แตกต่างจาก โง่ หรือ โง่งง่า

2. เสียงพยัญชนะต้นต่างกัน อักษรภาษาล้านนาบางตัวไม่มีในระบบเสียงภาษาไทยกลาง ดังนั้นคำซ้อนภาษาล้านนา จึงมีเสียงพยัญชนะต้นอักษรเดี่ยวที่แตกต่างจากภาษาไทยกลาง ซึ่งทำให้ผู้ใช้ภาษาารู้ได้อย่างชัดเจนว่าเป็นภาษาล้านนา แยกเป็น

2.1 เสียงพยัญชนะต้นอักษรเดี่ยวได้แก่

เสียง /ช/ ในภาษาไทยกลาง เป็นเสียง /จ/ ในภาษาล้านนา เช่น “ชัง” เป็น “จัง”

เสียง /ท/ ในภาษาไทยกลาง เป็นเสียง /ต/ ในภาษาล้านนา เช่น “แท้” เป็น “แต่”

เสียง /ฒ/ ในภาษาไทยกลางถือว่าเป็นพยัญชนะเสียงเดียวกับ /ท/ แต่ภาษาล้านนาไม่ใช้ตัว ฒ เขียนคำว่า “เฒ่า” แต่เขียนเป็น “เถ่า” ซึ่งหากเขียนเป็น “เท่า” สันนิษฐานว่าอาจไปพ้องความหมายกับคำว่า “เท่า” (เต่า) หมายถึง น. ชี้เถ่า จำนวนที่เพิ่มขึ้นตามส่วนของจำนวนเดิม เช่น 3 เท่า (2550 : 226) หรือผู้ใช้ภาษาไทยกลางไปเที่ยวเมืองเหนือชื่อของอาจเคยถามคนขายว่า “เต่าโต” (เท่าไร) ประกอบกับอักษร ฎ ในภาษาล้านนาไม่ได้เปลี่ยนเสียงพยัญชนะเป็น /ต/ เหมือนกับพยัญชนะต้นอักษรเดี่ยว ท

ดังนั้นคำว่า “เถ่า” ที่หมายถึง ว. แก่ จึงไม่ได้เปลี่ยนเป็นเสียง /ต/ เนื่องจากไม่ได้ใช้พยัญชนะตัว ท สะกด จึงอาจสันนิษฐานได้ว่าหากภาษาไทยกลางใช้พยัญชนะต้นอักษรเดี่ยวเป็น ท ส่วนใหญ่เปลี่ยนเป็นเสียง /ต/ ในภาษาล้านนา เช่น ทาง (ตาง) ที่ (ตี้) ทุกข์ (ตุ๊ก) แท้ (แต่) เทียง (เตียง) เป็นต้น

เสียง /พ/ ในภาษาไทยกลาง เป็นเสียง /ป/ ในภาษาล้านนา เช่น “พัด” เป็น “ปัด”

เสียง /ร/ ในภาษาไทยกลาง เป็นเสียง /ฮ/ ในภาษาล้านนา เช่น “ร้อง” เป็น “ฮ้อง” “เรื่อน” เป็น “เฮื่อน”

คำว่า “เฮื่อน” ผู้ใช้ภาษาไทยส่วนใหญ่คงคุ้นหูเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นสถานที่เฉพาะที่ปรากฏอยู่ทางภาคเหนือ เช่น เฮื่อนเพ็ญ เฮื่อนข้าเจ้า เฮื่อนสุนทรี เฮื่อนไม้ไทยใหญ่ ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นชื่อร้านอาหารในเมืองเชียงใหม่ หรือ “เฮื่อน” อาจจะมีปรากฏอยู่ทางภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย แต่สถานที่แห่งนั้นต้องมีสิ่งที

เกี่ยวข้องกับดินแดนล้านนา

2.2 เสียงพยัญชนะต้นอักษรควบได้แก่ภาษาไทยกลางมีเสียงอักษรควบแท้ แต่ภาษาล้านนาไม่มีระบบเสียงอักษรควบแท้ จึงออกเสียงพยัญชนะต้นอักษรตัวแรก แต่ไม่ออกเสียงอักษรควบ เช่น เสียง /คร/ ในภาษาไทยกลาง เป็นเสียง /ค/ ในภาษาล้านนา เช่น “ครู” เป็น “คู” “ชี้คร้าน” เป็น “ชี้ค้าน” เป็นต้น

3. เสียงวรรณยุกต์ต่างกัน ดังเช่นคำว่า “เสาะหา” ภาษาไทยกลางใช้ว่า “เสาะ” เสียงวรรณยุกต์เอก ภาษาล้านนาใช้ว่า “เสาะ” เสียงวรรณยุกต์ตรี ส่วนคำว่า “เล็กน้อย” ภาษาไทยกลางใช้ “น้อย” เพียงเสียงวรรณยุกต์เดียวคือ เสียงวรรณยุกต์ตรี แต่ภาษาล้านนาใช้ทั้งเสียงวรรณยุกต์ที่เหมือนและต่างจากภาษาไทยกลางคือ “น้อย” เสียงวรรณยุกต์ตรี และ “หน้อย” เสียงวรรณยุกต์โท

นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อน โดยการเลือกใช้คำซ้อนนั้นเพียงคำเดียว แล้วเติมพยางค์ใดพยางค์หนึ่งหน้าคำซ้อนนั้น เช่น “เก็ยจคร้าน” ภาษาไทยกลางใช้ “เก็ยจ” แล้วเติมพยางค์ “ชี้” ด้านหน้า เป็น “ชี้เก็ยจ” ส่วนภาษาล้านนาใช้ “ค้าน” (คร้าน) แล้วเติมพยางค์ “ชี้” ด้านหน้า เป็น “ชี้ค้าน” (ชี้คร้าน) นอกจาก “ชี้เก็ยจ” แล้ว ภาษาไทยกลางยังใช้คำซ้อนว่า “เก็ยจคร้าน” ได้ แต่ภาษาล้านนาใช้เพียง “ชี้ค้าน” (ชี้คร้าน) เท่านั้น และเป็นที่น่าสังเกตว่าภาษาไทยกลางกับภาษาล้านนาต่างไม่ได้ใช้คำใดคำหนึ่งของคำซ้อนว่า “เก็ยจคร้าน” เป็น “เก็ยจ” หรือ “คร้าน” ในการสื่อสาร

คำว่า “เกลียดชัง” ก็มีโครงสร้างพยางค์

คำซ้อนคล้าย ๆ กับ “เกียจคร้าน” โดยการเลือกใช้คำซ้อนนั้นเพียงคำเดียว แล้วเติมพยางค์ “น่า” ข้างหน้าคำ ซึ่งภาษาไทยกลางว่า “น่าเกลียด” แต่ภาษาล้านนาว่า “น่าจ้ง” (น่าซ้ง) แต่ภาษาไทยกลางใช้คำใดคำหนึ่งของคำซ้อน “เกลียดซ้ง” ได้คือ “เกลียด” และ “ซ้ง” ขณะที่ภาษาล้านนาใช้ว่า “ซ้ง” ดังตัวอย่างโครงสร้างพยางค์หัวข้อ 1.2.2 ภาษาไทยกลาง A B และ AB, ภาษาล้านนา B ข้างต้น

เพราะฉะนั้น ภาษาไทยกลางใช้คำซ้อนได้หลากหลายทั้งคำและโครงสร้างพยางค์มากกว่าภาษาล้านนา ซึ่งส่วนใหญ่ใช้เพียงคำเดียวและเป็นคำซ้อนของอีกคำที่ภาษาไทยกลางไม่นิยมใช้เป็นคำมูลพยางค์เดียว หากแต่ภาษาไทยกลางใช้เป็นคำซ้อนเท่านั้น

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาด้านความหมายแล้ว แม้ภาษาล้านนาได้ใช้คำซ้อนน้อยกว่าภาษาไทยกลาง แต่กลับให้ความหมายไม่ต่างจากภาษาไทยกลาง และบางคำยังให้ความหมายกว้างกว่าภาษาไทยกลาง เช่น พัด (ปัด) ที่นอกจากหมายถึง น. พัด ตามภาษาไทยกลางแล้ว ยังหมายถึง ก. ปัดไป พาด ตัด ฟัน กิน ข้างต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า คำซ้อนภาษาล้านนามีน้อยแต่ครอบคลุมความหมายโครงสร้างพยางค์คำซ้อนของภาษาไทยกลางทุกรูปแบบ รวมถึงความหมายกว้างกว่าภาษาไทยกลาง

หากผู้ใช้ภาษาไทยกลางไม่เข้าใจถึงภาษาโครงสร้างพยางค์คำซ้อนภาษาล้านนา อาจทำให้เกิดการสื่อสารที่ไม่ถูกต้องและทำให้เข้าใจไม่ตรงกันได้ เช่น คนไทยส่วนใหญ่เข้าใจว่า ภาษาเหนือไม่มีเสียง /ร/ หรือเข้าใจว่าเสียง /ร/ ในภาษาเหนือต้องเปลี่ยนเป็นเสียง /ฮ/ อย่างเช่นเมื่อต้องการพูดว่า (พ่อน) “รำ” หากไม่เข้าใจโครงสร้างพยางค์คำซ้อน ก็จะนำโครงสร้างพยางค์คำซ้อนภาษาไทยกลางมาใช้ จาก “รำ” ก็จะกลายเป็น “ฮำ” เช่นเดียวกับคำว่า “เรียก” (ร้อง) ก็จะกลายเป็น “เฮียก” เป็นต้น อาจทำให้ไม่เข้าใจความหมายซึ่งกันได้

ถึงแม้ว่าการออกเสียงคำซ้อนและการเลือกใช้คำซ้อนระหว่างภาษาไทยกลางกับภาษาล้านนามีความแตกต่างกัน แต่ด้านความหมายส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้ใช้ภาษาไทยต้องการสื่อสารภาษาล้านนา ควรเลือกใช้คำซ้อนอีกคำที่ภาษาไทยกลางไม่นิยมใช้สื่อสาร รวมทั้งควรออกเสียงให้ถูกต้องตามระบบเสียงสระพยัญชนะ และวรรณยุกต์ของภาษาล้านนา ในทางกลับกัน ผู้ใช้ภาษาล้านนาก็ต้องเลือกใช้คำซ้อนภาษาไทยกลางที่มีความหลากหลายทางด้านโครงสร้างพยางค์คำซ้อนมาสื่อสารในแบบฉบับภาษาไทยกลางเช่นกัน เพื่อให้การสื่อสารด้านการใช้โครงสร้างพยางค์คำซ้อนของภาษาไทยกลางกับภาษาล้านนาได้อย่างถูกต้องและเข้าใจได้ตรงกัน

ตารางเปรียบเทียบโครงสร้างพยางค์คำซ้อนภาษาไทยกลางกับภาษาล้านนา

คำซ้อน	2 คำ				3 คำ				4 คำ				
	A	B	AB	BA	A	B	C	ABC	A	B	C	D	ABCD
ก้าวย่าง	ท	ท ล											
เกลียดซัง (จั้ง)	ท	ท ล	ท										
แก้เฒ่า (เถ่า)	ท	ท ล	ท										
ขบกัด	ท ล	ท											
ขยันหมั่นเพียร					ท	ท ล	ท	ท					
เข็ดหลาบ	ท	ท ล	ท										
ครูบาอาจารย์					ท ล	ท ล	ท ล	ท					
					ล								
โง่งง่า (ง่าว)	ท	ท ล	ท										
จืดจาง (จ่าง)	ท	ท ล	ท										
เจ็บป่วย	ท ล	ท	ท										
แจ่มแจ้ง	ท	ท ล	ท										
ชื่อตรง	ท ล	ท	ท										
แท้จริง (แต่)	ท ล	ท	ท										
บ้านเรือน (เฮือน)	ท ล	ท ล	ท										
ปวดเมื่อย	ท	ท ล											
ปู้ย่าตายาย									ล	ล	ท	ท	ท ล
ผาดเผื่อน	ท	ท ล											
พบปะ	ท	ท ล	ท										
พัตวี (ปัต)	ท ล	ท ล											
พื่อนร่า	ท ล	ท											
มัวเมา, เมามัว	ท ล	ท ล	ท	ท									
เรียกร้อง (เฮียก, ฮ้อง)	ท ล	ท ล	ท										
เล็กน้อย (น้อย, หน้อย)	ท	ท ล	ท										
วัดวาอาราม					ท ล	ล	ท	ท					
					ท ล								
สวยงาม	ท	ท ล	ท										
เสาะหา (เฮาะ)	ท ล	ท											
เสื่อสาด	ท	ท ล	ท										
หมั่นหมอง, หมองหมั่น	ท ล	ท ล	ท	ท									
หยุดยั้ง	ท	ท ล											
เหม็นสาบ	ท	ท ล											

คำซ้อน	2 คำ				3 คำ				4 คำ				
	A	B	AB	BA	A	B	C	ABC	A	B	C	D	ABCD
อดทน	ท ล	ท	ท										

หมายเหตุ : อักษรย่อ

- น. = คำนาม
- ก. = คำกริยา
- ว. = คำวิเศษณ์
- ท. = ภาษาไทยกลาง
- ล. = ภาษาล้านนา

เอกสารอ้างอิง

- กำชัย ทองหล่อ. 2552. *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น.
- นววรรณ พันธุมธา. 2549. *รักภาษา*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันภาษาศิลปะและวัฒนธรรม, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. 2550. *พจนานุกรมภาษาล้านนา*. เชียงใหม่ : แสงศิลป์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- _____. 2553. *พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ : ธนาเพรส.
- เรืองเดช ปันเขื่อนขัตติย์. 2552. *ภาษาศาสตร์ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : fast book.
- สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2544. *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. 2547. *พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง*. เชียงใหม่ : มิ่งเมือง.

